

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupiny:

- 1. nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**
- 2. nářeční skupina **středomoravská**
- 3. nářeční skupina **východomoravská**
- 4. nářeční skupina **slezská**

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**

- podskupina dialektů středočeských
- podskupina dialektů jihozápadočeských
- podskupina dialektů východočeských

VIZ MAPA (města jsou uváděna pro orientaci)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina česká v užším slova smyslu

podskupina dialektů středočeských

- * znaky **obecné češtiny** – viz později
- * **ý/í – ej** (mlejn, vlejt...)
- * krácení samohlásek (dobremu, znamemu)
- v časování se prosazují u sloves 4. třídy tvary podle vzoru sází i u sloves, která se ve spisovné češtině časují podle vzoru trpí a prosí: oni **trpějí** (**trpěj**), **prosejí** (**prosej**)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina česká v užším slova smyslu

podskupina dialektů středočeských

- * znaky **obecné češtiny** – viz později
- * **ý/í – ej** (mlejn, vlejt...)
- * krácení samohlásek (dobremu, znamemu)
- v časování se prosazují u sloves 4. třídy tvary podle vzoru sází i u sloves, která se ve spisovné češtině časují podle vzoru trpí a prosí: oni **trpějí** (**trpěj**), **prosejí** (**prosej**)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina česká v užším slova smyslu

podskupina dialektů jihozápadočeských

- nejsou ve velké míře zastoupeny jevy obecné češtiny, tj. užívají se hláskové podoby **síto**, **vožík** (nikoliv **sejto**, **vozejk**)
- platí i pro časování sloves 4. třídy: užívají se tvary oni **prosí**, oni **trpí** (nikoliv **trpějí**, **prosejí** jako ve středočeské oblasti)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina česká v užším slova smyslu
podskupina dialektů jihozápadočeských
(pokračování)

- příjmení **Kubatouc, Osikouc** (místo **Kubatová, Osiková**, resp. **Kubatovi, Osikovi** – viz též hovorové podoby **Kubatovic, Osikovic**, popř. **Kubatů, Osiků**, užívané např. v umělecké literatuře)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina česká v užším slova smyslu
podskupina dialektů jihozápadočeských
(pokračování)

- Nesklonné tvary přivlastňovacích adjektiv:
bratrovo děti (místo bratrovy děti)

Chodsko (Domažlicko), Doudlebsko – významné oblasti

- * Protetické „h“ v chodské oblasti (**hučitel**, **haby** = aby)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**

podskupina dialektů jihozápadočeských

(pokračování)

Chodsko (Domažlicko), Doudlebsko – významné oblasti

-er, -el (místo slabikotvorného *r, l*): *pelno, hernek*

-r místo *-d*: *děrek* (místo *dědek*)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**

podskupina dialektů severovýchodočeských

- Podještědí, Podkrkonoší:

-*er* (místo slabikotvorného *r*): *perší*, *kerk*,
Kerkonoše

-infinitivní koncovka *-t'*: *spat'*

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**

podskupina dialektů severovýchodočeských

- Litomyšlsko:

be, pe, ve místo **bě** [bje], **pě** [bje], **vě** [bje]

peknej, bežet, na hlave

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **česká v užším slova
smyslu**

podskupina dialektů českomoravských
(Žďársko, Telčsko... - Vysočina)

„moravské“ krácení kořenné samohlásky:
spat, blato; tvary slovesa *chtít*: *chcu, chcou*

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **středomoravská**

móka (místo spis. **mouka**), **stréc** (místo spis. **strýc** a obecněčeského **strejc**)

dlóhé (místo *dlouhý*) – na většině území

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **středomoravská**

- nerozlišuje se „tvrdé“ a „měkké“ skloňování substantiv:

Přivedla svýho **muža**. (místo muže)

Podej mě tu **cibulu**. (místo cibuli)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **středomoravská**

Jižní skupina dialektů – Žďársko, Tišnovsko

Krácení *ú, í: stul, vino*

Tzv. horská nářečí na Blanensku a Tišnovsku

Zaměňují *u* a *o*: *přeceda stuji ho vuduvudo*

(„památná“ věta ze Šošůvky u Sloupa)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **východomoravská**

- **múka, strýc (strýk) (mouka, strýc)** – není ou;
- **lémec, obilé** (místo **límec, obilí**)
- Tvrdé „ł“ (vyslovované také „bilabiálně“)
- Výslovnost dvojího „y“
- „**aj**“ místo „**ej**“ (**daj, vajce/vajco**)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina východomoravská

Valašská podskupina (severní)

Slovácká podskupina (jižní)

Tradiční teritoriální dialekty

Nářeční skupina **slezská**

- **krátkost samohlásek**
- **stryc, muka** (spisovně **strýc, mouka**)
- Palatalizace: **ňebud'et'ě** nebo **ňebudzet'ě**

Můžeme se již setkat i s vlivem polštiny